

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાત હાઈકોર્ટ, અમદાવાદ ખાતે
સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નં. ૧૫૭૭/૨૦૧૭

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી એસ.જી.શાહ

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાચારપત્રોના રિપોર્ટરોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપી શકાય?	
૨	રિપોર્ટરને સોંપી શકાય કે નહીં?	
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની અંતિમ નકલ જોવા માગે છે?	
૪	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈપણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર સવાલનો સમાવેશ થાય છે?	

=====

વિપુલભાઈ એમ. ચૌધરી... અરજદાર(રો)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને ૨... સામાવાળાઓ

=====

ઉપસ્થિતિ:

અરજદાર(રો) નં.૧ તરફે વકીલ શ્રી સી.પી.ચાંપાનેરી સાથે વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિહિર જે. ઠાકોર

સામાવાળા(ઓ) નં.૧ તરફે એ.જી.પી. શ્રી રોહન યાજ્ઞિક સાથે એડિ. એડવોકેટ જનરલ શ્રી પ્રકાશ જાની

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તી શ્રી એસ.જી.શાહ

તારીખ: ૨૬/૦૪/૨૦૧૭

મૌખિક ચુકાદો

૧. અરજદાર તરફે વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી મિહિર જે. ઠાકોર અને વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી સી. પી. ચાંપાનેરી તેમજ સામાવાળા તરફથી વિદ્વાન મદદનીશ એડવોકેટ જનરલ શ્રી પી. કે. જાની સાથે વિદ્વાન એજીપી શ્રી રોહન યાજ્ઞિકને સાંભળ્યા. રેકૉર્ડ ધ્યાને લીધો.

૨. સદર અરજદારે ધ ગુજરાત કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઝ એક્ટ, ૧૯૬૧ (ટૂંકમાં ‘અધિનિયમ’) ની કલમ ૮૩ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે રજિસ્ટ્રાર, કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઝ દ્વારા ઇશ્યૂ કરવામાં આવેલ વાદગ્રસ્ત હુકમ તારીખ ૧૩.૧.૨૦૧૭, જેની નકલ એનેક્ષર-એ પર રજૂ કરવામાં આવેલ છે, તેને રદ કરવા માટે મેન્ડેમસ સ્વરૂપની અથવા અન્ય કોઈ યોગ્ય રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશની માંગણી સાથે અરજ કરેલ છે. સદર વાદગ્રસ્ત હુકમમાં જણાવ્યા અનુસાર કારણ દર્શાવ નોટિસ તારીખ ૧૩.૬.૨૦૧૬ માં દર્શાવેલ વિગતો મુજબ, પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ એવું જણાય છે કે જ્યારે અરજદાર મહેસાણા ડિસ્ટ્રિક્ટ કો-ઓપરેટિવ મિલ્ક પ્રોડ્યુસર્સ યુનિયન લિમિટેડના પ્રમુખ હતા ત્યારે સદર મંડળીને

૩. ૪૧,૮૩,૬૮,૯૫૧/- ગું ગુકસાન થયેલ છે અને તેથી સદર અરજદારની જવાબદારી અને જવાબદારીની તપાસ કરવી અને કો-ઓપરેટિવ સોસાયટી એટલે કે મહેસાણા ડિસ્ટ્રિક્ટ કો-ઓપરેટિવ મિલ્ક પ્રોડ્યુસર્સ યુનિયન લિમિટેડને થયેલ ગુકસાનની વસૂલાત કરવી જરૂરી છે. આ હેતુ માટે, કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઝના રજિસ્ટ્રાર એટલે કે સામાવાળા નંબર ૨ એ એક શ્રી એસ. એન. જોશી, ડિસ્ટ્રિક્ટ રજિસ્ટ્રાર ઓફ કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઝ (લિક્વિડેશન - ૨) અમદાવાદની તપાસ અધિકારી તરીકે નિમણૂક કરેલ છે અને તેમની તપાસ ૩૦ દિવસમાં પૂર્ણ કરવા તેમજ તેમની તપાસનો અહેવાલ સમર્થન આપતા પુરાવા અને દસ્તાવેજો સાથે બે નકલમાં રજિસ્ટ્રાર એટલે કે સામાવાળા નંબર ૨ સમક્ષ રજૂ કરવા નિર્દેશ આપેલ છે.

૩. સદર અરજદારે સામાવાળા નંબર ૨ દ્વારા કલમ ૯૩ હેઠળ ઈશ્યૂ કરાયેલ કારણ દર્શાવ નોટિસ તારીખ ૧૩.૬.૨૦૧૬, જેની નકલ એનેક્ષર-બી પર રજૂ કરવામાં આવેલ છે, તેને રદ કરવા માટે મેન્ડેમસ સ્વરૂપની યોગ્ય રિટ, હુકમ અથવા નિર્દેશ માટે પણ અરજ કરેલ છે. સદર કારણ દર્શાવ નોટિસનો ઉલ્લેખ એનેક્ષર-એ માં પહેલેથી જ થયેલ છે, અને તેથી તેની વિગતો ફરીથી રજૂ કરવામાં આવતી નથી. જોકે, એ સ્પષ્ટ છે કે આવી કારણ દર્શાવ નોટિસ એ જ હકીકતો પર આધારિત છે, જેનો ઉલ્લેખ એનેક્ષર-એ ના સંદર્ભમાં કો-ઓપરેટિવ

સોસાયટીને થયેલ વિશાળ નુકસાન અંગે કરવામાં આવ્યો છે, જે મંડળીના અરજદાર સંબંધિત સમયે પ્રમુખ હતા.

જ. તેથી, અરજદાર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલ હકીકતો, વિગતો અને કાયદાકીય મુદ્દાઓની ચર્ચા કરતા પહેલા, હવે એક વાત સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ અને જાહેરમાં આવે છે કે જોકે હુકમ તારીખ ૧૩.૬.૨૦૧૬ દ્વારા અરજદારને કલમ ૮૩ હેઠળની કાર્યવાહી શા માટે શરૂ ન કરવી જોઈએ તે અંગે કારણ દર્શાવવા માટે જણાવવામાં આવ્યું હતું. જ્યારે અરજદાર કલમ ૮૩ હેઠળની આગળની કાર્યવાહી ટાળવા માટે વાજબી અને સ્વીકાર્ય ખુલાસો કે કારણ રજૂ કરી શક્યા નથી, ત્યારે સામાવાળા નંબર ૨ એ લગભગ છ મહિના પછી એટલે કે તારીખ ૧૩.૧.૨૦૧૭ ના રોજ વાદગ્રસ્ત હુકમ ઈશ્યૂ કરેલ છે, અને તેથી, પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ જ્યારે અરજદાર કારણ દર્શાવ નોટિસને પણ પડકારી રહ્યા છે, ત્યારે એ સ્પષ્ટ થાય છે કે અરજદારે સક્ષમ વૈધાનિક સત્તાધિકારી સમક્ષ પોતાનો પક્ષ રજૂ કરવાનો બાકી છે કે શા માટે આવી કાર્યવાહી શરૂ ન કરવી જોઈએ. પરંતુ, એવું જણાય છે કે અરજદાર, જેઓ સર્વોચ્ચ સ્તર સુધી દરેક તબક્કે દરેક મુદ્દા પર વિરોધ કરવા માટે સંપૂર્ણ નાણાકીય ટેકો ધરાવે છે, જેથી આ પ્રક્રિયામાં વિલંબ થાય જેમાં વિવિધ ગેરરીતિઓ માટે અને જો ત્યાં ગેરરીતિ ન હોય તો પણ, કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીને થયેલ વિશાળ નુકસાન માટે તેમની જવાબદારી નક્કી થવાની સંભાવના છે, જેમાં સમગ્ર જિલ્લાના દૂધ ઉત્પાદકો સભ્યો છે અને જ્યારે આવી

મંડળી મુખ્યત્વે આવા દૂધ ઉત્પાદકોના લાભ માટે બનાવવામાં આવે છે જેથી તેઓને તેમના ઉત્પાદનનો મહત્તમ લાભ મળી શકે.

૫. એ અવિવાદિત હકીકત છે કે હાલની અરજી સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ અને તે હેઠળના નિયમો એટલે કે ગુજરાત કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઝ રૂલ્સ, ૧૯૬૫ ની જોગવાઈઓ સાથે વાંચતા ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૬, ૧૪, ૧૯ અને ૨૧ હેઠળ દાખલ કરેલ છે.

૬. તેથી, એક વાત તદ્દન સ્પષ્ટ અને દીવા જેવી છે કે આ તબક્કે, જ્યારે સામાવાળાઓ પાસે પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ પુરાવા ઉપલબ્ધ છે, કે કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીના સભ્યોને ભારે નુકસાન થયું છે જે સોસાયટીના અરજદાર તે સમયે પ્રમુખ હતા અને કદાચ અરજદાર આ નુકસાન માટે જવાબદાર છે, કાયદાકીય ટેકનિકલ બાબતોને બાજુ પર રાખીને, ઓછામાં ઓછું કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરવાનું કારણ તો છે જ, જોકે કાયદાકીય જોગવાઈના માળખામાં રહીને, જેથી એ શોધી શકાય કે આ નુકસાન માટે કોણ જવાબદાર છે અને આ નુકસાન કેવી રીતે અને કોની પાસેથી વસૂલ કરવું. તેથી, વિરોધી રજૂઆતો હોવા છતાં, જો અરજદાર એવા અભિપ્રાય ધરાવતા હોય કે તેઓ સોસાયટીને થયેલ કોઈપણ કથિત નુકસાન માટે જવાબદાર નથી, તો તેમણે ચિંતા કરવાની જરૂર નથી અને તેનાથી વિપરીત, કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીના પ્રમુખ તરીકે, જેણે ભારે નાણાકીય

નુકસાન વેઠ્યું છે, તેમણે સાચા ગુનેગારને શોધવા માટે આગળ આવવું જોઈએ, જેથી એ નિશ્ચિત કરી શકાય કે કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીને આટલું મોટું નુકસાન કેવી રીતે થયું છે અને તેને કેવી રીતે અને કોની પાસેથી વસૂલ કરી શકાય. કહેવાની જરૂર નથી કે આવી કવાયત ચોક્કસપણે કાયદા અનુસાર અને કાયદાની જોગવાઈઓ મુજબ કરવાની રહે છે, અને તે રીતે, અરજદાર દ્વારા આક્ષેપ કર્યા મુજબ મનસ્વી રીતે અથવા સામાવાળાઓ દ્વારા સત્તાના કપટપૂર્ણ ઉપયોગ દ્વારા નહીં.

૭. ઉપરોક્ત હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, જોકે આ અદાલત સમક્ષ તથ્યાત્મક વિગતો પર દલીલો કરવામાં આવી છે અને તેની અમુક હદ સુધી ચર્ચા કરવામાં આવશે, પરંતુ એ સ્પષ્ટ કરવું યોગ્ય રહેશે કે તથ્યાત્મક વિગતોની ચર્ચા અને અવલોકન સીમિત હેતુ માટે અને બંને પક્ષોની રજૂઆતો અને દલીલોનો ઉદ્દેશ કરવાની હદ સુધી જ છે, પરંતુ અન્યથા, તે આવી તથ્યાત્મક વિગતો પર કોઈ આખરી અભિપ્રાય આપતું નથી, અને તેથી, જ્યારે અરજદાર સામાવાળાઓના આક્ષેપોને ખોટા સાબિત કરવા અને તેનું ખંડન કરવા માટે અન્યથા હકદાર છે, ત્યારે અરજદાર માટે યોગ્ય કાર્યવાહીમાં અને કાયદા અનુસાર સક્ષમ સત્તાધિકારી સમક્ષ પોતાનો કેસ સાબિત કરવાનો વિકલ્પ ખુલ્લો રહેશે.

૮. આથી, હવે એ સ્પષ્ટ થાય છે કે હાલમાં, આપણે એ તબક્કે છીએ જ્યાં સક્ષમ સત્તાધિકારીએ હજી સુધી કાર્યવાહી શરૂ કરવાની બાકી છે, જે માત્ર કારણ દર્શાવ નોટિસ બજાવ્યા પછી જ શરૂ થશે, અને તેથી, જ્યાં સુધી તથ્યાત્મક વિગતોની ચર્ચાનો સંબંધ છે, તે આ તબક્કે ચોક્કસપણે અકાળ ગણાશે અને બંનેમાંથી કોઈ પણ પક્ષને અન્યાય ન થાય તે માટે તેને આખરી રીતે નક્કી કરવાની જરૂર નથી.

૯. જોકે, અરજ ૧૬(ડી) માં અરજ કર્યા મુજબ કોઈ વચગાળાની રાહત આપવાનું આ તબક્કે કોઈ કારણ નથી તેવો નિષ્કર્ષ કાઢતા પહેલા, એટલે કે વાદગ્રસ્ત હુકમ તારીખ ૧૩.૧.૨૦૧૭ ના અમલ અને બજવણી પર સ્ટે આપવા માટે, આખરી નિર્ણય પર પહોંચવા માટે તથ્યાત્મક વિગતોની ચકાસણી કરવી અને વિરોધી રજૂઆતો ધ્યાને લેવી જરૂરી છે.

૧૦. અરજદારના કેસનો મુખ્ય સારાંશ એ છે કે:—

(એ) સદર અધિનિયમની કલમ ૯૩ ની જોગવાઈ અનુસાર, આવી કલમ હેઠળ કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરતા પહેલાં, ઓડિટર અથવા કલમ ૮૬ હેઠળ તપાસ કરવા માટે અધિકૃત વ્યક્તિ અથવા કલમ ૮૪, ૮૭ અથવા ૮૮ ની ઉપ-કલમ (૮) હેઠળ ચોપડાઓની તપાસ કરવા માટે અધિકૃત વ્યક્તિ અથવા સદર અધિનિયમની કલમ ૧૧૦ હેઠળના લિક્વિડેટર દ્વારા તૈયાર કરાયેલ અહેવાલ

હોવો આવશ્યક છે. જોકે, હાલના કેસમાં, આવી કોઈ સત્તાધિકારી દ્વારા એવો કોઈ અહેવાલ આપવામાં આવ્યો નથી, અને તેથી, વાદગ્રસ્ત હુકમ કાયદાની દ્રષ્ટિએ અયોગ્ય છે.

(બી) વાદગ્રસ્ત હુકમમાં ત્રણ ગેરરીતિઓ કે દુષ્કૃત્યોનો ઉલ્લેખ છે એટલે કે (૧) દુષ્કાળના સમયગાળા દરમિયાન મહારાષ્ટ્ર રાજ્યને ૧૩૭૩૧ મેટ્રિક ટન પશુ આહાર (સાગર દાણ) પૂરો પાડીને રૂ. ૨૨,૫૦,૨૭,૬૨૮/- નું નાણાકીય નુકસાન. (૨) તારીખ ૧૫.૯.૨૦૧૫ ના રોજ સ્ટોક રજિસ્ટરની સરખામણીમાં આવા પશુ આહાર (સાગર દાણ) માટેના ૨૧૫૭૭૩૩ કિલોગ્રામ કાચા માલની ગેરહાજરી હતી, અને તેના દ્વારા, કાચા માલનો આટલો જથ્થો કાં તો ખરીદવામાં આવ્યો જ ન હતો અને તેની કિંમત રૂ. ૨,૦૬,૯૧,૯૦૪.૫૦ ચૂકવવામાં આવી હતી અથવા તો ઓળવવામાં આવી હતી, જેના પરિણામે તેની કિંમતની ઉચ્ચતા થઈ હતી અને (૩) તારીખ ૧.૪.૨૦૧૨ થી ૬.૧.૨૦૧૪ સુધીના સમયગાળા માટે, મંજૂર ખરીદી પ્રક્રિયાને અનુસર્યા વિના ચોક્કસ એજન્સીઓ સાથે જેમના સહયોગથી ખાંડ ખરીદવામાં આવી હતી. ખાંડ ખરીદીની આવી ગેરરીતિ દરમિયાન, બજાર ભાવ કરતાં રૂ. ૧૭,૨૬,૫૦,૪૨૯/- ના પ્રમાણમાં વધુ કિંમતે ખાંડ ખરીદવામાં આવી હતી. તેથી, આવી ગેરરીતિઓના કારણે મંડળીને થયેલ કુલ નુકસાન રૂ. ૪૧,૮૩,૬૮,૯૫૧.૦૫ થાય છે.

(સી) ઉપરોક્ત ત્રણ ગેરરીતિઓ પૈકી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જ્યાં સુધી ૧૩૭૩૧ મેટ્રિક ટન પશુ આહાર અંગેની પ્રથમ ગેરરીતિનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી ઓડિટ રિપોર્ટનો ઉલ્લેખ છે, અને તેથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે બાકીની બે ગેરરીતિઓનો વાદગ્રસ્ત હુકમો એટલે કે કારણ દર્શાવ નોટિસ અને સદર અધિનિયમની કલમ ૯૩ હેઠળની તપાસ શરૂ કરવાના હુકમમાં સમાવેશ કરી શકાય નહીં.

(ડી) એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ૧૩૭૩૧ મેટ્રિક ટન પશુ આહારની ગેરરીતિ માટે, સામાવાળા નંબર ૩ એ મહેસાણા 'બી' ડિવિઝન પોલીસ સ્ટેશન સમક્ષ ઇન્ડિયન પીનલ કોડની કલમો ૪૦૬, ૪૨૦, ૧૨૦બી, ૪૬૫, ૪૬૮, ૪૭૧ અને ૧૧૪ હેઠળ તારીખ ૨૧.૧.૨૦૧૪ ના રોજ ફર્સ્ટ ઇન્ફોર્મેશન રિપોર્ટ નંબર ૧- ૧૮/૨૦૧૪ થી ફરિયાદ નોંધાવી દીધી છે, અને તેથી, જ્યારે સામાવાળા નંબર ૩ પોતે આવી એફ.આઈ.આર. માં ફરિયાદી છે, ત્યારે તેઓ વાદગ્રસ્ત હુકમ મુજબ કલમ ૯૩ હેઠળ તપાસ અધિકારી તરીકે કામ કરી શકે નહીં. વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી મિહિર ઠાકોરે અરજદાર દ્વારા ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલ ઉપરોક્ત મુદ્દાઓના સમર્થનમાં કાયદાની સંબંધિત જોગવાઈઓ અને દસ્તાવેજો ટાંક્યા છે અને દલીલ કરી છે કે:-

(૧) ફરિયાદી પોતે કેસની તપાસ કરી શકે નહીં, જે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતનો ભંગ ગણાય, જેનું પાલન આપણા ન્યાયશાસ્ત્રની મૂળભૂત જરૂરિયાત છે;

(૨) જ્યારે ફરિયાદ નોંધાવવામાં આવે છે, ત્યારે સદર અધિનિયમની કલમ ૯૩ હેઠળ આગળ વધવાની કોઈ જરૂર નથી કારણ કે તે એક જ કારણ માટે બેવડી તપાસ સમાન છે;

(૩) વાદગ્રસ્ત હુકમમાં કોઈ ઉલ્લેખ નથી, અને તેના દ્વારા, પશુ આહાર માટેના કાચા માલના સ્ટોક અથવા ખાંડની ખરીદી કિંમત સંદર્ભે કથિત દુષ્કૃત્ય અંગે કલમ ૯૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ કોઈ સક્ષમ સત્તાધિકારીના અહેવાલ પર કોઈ વિચારણા કરવામાં આવી નથી, અને તેથી, ૧૩૭૩૧ મેટ્રિક ટન સાગર દાણની ગેરરીતિ અંગેના પ્રથમ મુદ્દા સંબંધે પણ વાદગ્રસ્ત હુકમ ખામીયુક્ત હોવા છતાં, તે આ બે મુદ્દાઓ માટે ટકી શકે નહીં;

(૪) મુદ્દા નંબર ૧ માં દર્શાવેલ ઓડિટ રિપોર્ટ પણ પુષ્ટિ કરે છે કે કોઈ ઉચ્ચતા થઈ નથી, અને તેથી, જ્યારે ઉચ્ચતા સંબંધિત પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ પુરાવાનો અભાવ હોય, ત્યારે વાદગ્રસ્ત હુકમો દ્વારા પરિકલ્પિત કોઈ તપાસ માટે આગળ વધવાનું કોઈ કારણ નથી.

૧૧. જોકે, મને આવા કોઈ પણ ગ્રાઉન્ડમાં કોઈ કારણ કે વજૂદ જણાતું નથી, જેની ચર્ચા હવે પછી કરવામાં આવી છે.

૧૨. જ્યાં સુધી કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઓની ગેરરીતિઓનો સંબંધ છે, સદર અધિનિયમ એ કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઓના વિવિધ પ્રકારના વહીવટી કાર્યો અને વ્યવસાયમાંથી ઉદ્ભવતા વિવિધ મુદ્દાઓ સાથે ન્યાય આપવા માટે પોતાનામાં એક સંપૂર્ણ સંહિતા છે, અને તેથી, વાદગ્રસ્ત હુકમમાં કોઈ ગેરરીતિ, મનસ્વીતા, વિકૃતિ અથવા અન્યથા ગેરહાજરીમાં, આવા કોઈ વાદગ્રસ્ત હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનું કોઈ કારણ નથી, ખાસ કરીને આવા તબક્કે જ્યારે માત્ર કારણ દર્શાવ નોટિસ જારી કરવામાં આવી છે અને માત્ર કલમ ૮૩ હેઠળ તપાસ શરૂ કરવામાં આવી છે, જેમાં ગુનેગાર કોણ છે તે નક્કી કરવા માટે વાસ્તવિક હકીકતો અને વિગતોની ચકાસણી કરવાની રહે છે, જેના પરિણામે ઉચ્ચપાત થઈ શકે છે, અને તેથી, કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીને નુકસાન થઈ શકે છે. આ તબક્કે, જો હસ્તક્ષેપ કરવામાં આવે તો તે તપાસ, પૂછપરછ અને ટ્રાયલ દરમિયાન ગુનેગારને શોધવા અને સોસાયટીને થયેલ નુકસાન ભરપાઈ કરવા માટેનો ક્ષતિપૂર્તિ સમાન હસ્તક્ષેપ ગણાય, જે અર્ધ-ન્યાયિક પ્રકૃતિની કાર્યવાહી છે. તેથી, પરિસ્થિતિ અલગ હોત જો કલમ ૮૩ હેઠળ એવો આખરી અહેવાલ હોત કે અરજદાર કોઈ ગેરરીતિમાં સામેલ છે અને તેમણે એવું દુષ્કૃત્ય કર્યું છે જેના પરિણામે કાં તો ઉચ્ચપાત થઈ છે અથવા સોસાયટીને ફક્ત નુકસાન થયું છે, અને આથી, જો તેમને આવા દુષ્કૃત્ય, ઉચ્ચપાત કે નુકસાન માટે જવાબદાર અને દેવાદાર ઠેરવવામાં આવ્યા હોત, અને આથી, તેમની પાસેથી આવું નુકસાન વસૂલ કરવાનો હુકમ હોત, જોકે એમ કહી શકાય કે આવી તપાસ દરમિયાન પણ જો

મનસ્વીતા, ગેરરીતિ અને ગેરકાયદેસરતા હોય, તો તેની ચકાસણી અદાલતો દ્વારા તેની બંધારણીય સત્તાઓ હેઠળ થવી જોઈએ; વાસ્તવિકતા એ રહે છે કે કોઈપણ રીતે મનસ્વીતા અથવા ગેરરીતિ છે તેની પુષ્ટિ કરવા માટે ચોક્કસ સ્ત્રોત અને સચોટ પુરાવા હોવા આવશ્યક છે.

૧૩. જોકે એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે મનસ્વીતા અને ગેરકાયદેસરતા છે, પરંતુ રેકૉર્ડની ચકાસણી એ વાતની પુષ્ટિ કરે છે કે વાસ્તવમાં કોઈ પુરાવા કે વિગતોનો અભાવ છે, જે અદાલતને વાદગ્રસ્ત હુકમમાં મનસ્વીતા કે કોઈ ગેરકાયદેસરતા છે તે માનવા માટે મજબૂર કરી શકે.

૧૪. મનસ્વીતા અને ગેરકાયદેસરતાનો આક્ષેપ કરવા માટે, અરજદાર દ્વારા ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલા મુદ્દાઓ એ અસરના છે કે જ્યારે સામાવાળા નંબર ૩ ફર્સ્ટ ઇન્ફોર્મેશન રિપોર્ટ નંબર ૧- ૧૮/૨૦૧૪ માં ફરિયાદી હોય, ત્યારે તેઓ વાદગ્રસ્ત હુકમ મુજબ કલમ ૯૩ હેઠળની તપાસમાં આગળ વધવા માટે સક્ષમ સત્તાધિકારી તરીકે કાર્ય કરી શકે નહીં. જોકે આવા આક્ષેપો અંગે, સક્રિય સુનાવણીના પ્રારંભિક તબક્કે, વિદ્વાન મદદનીશ એડવોકેટ જનરલ શ્રી પ્રકાશ જાનીએ સામાવાળા નંબર ૨ દ્વારા કરવામાં આવેલ તારીખ ૮.૨.૨૦૧૭ ના હુકમની નકલ રજૂ કરી અને સોંપી છે, જેના દ્વારા સામાવાળા નંબર ૨ એ વાદગ્રસ્ત હુકમ મુજબની તપાસ પંચમહાલ જિલ્લાના ડિસ્ટ્રિક્ટ રજિસ્ટ્રાર ઓફ

કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઝ શ્રી આઈ. જી. મુનિયાને સોંપી દીધી છે. આવા પત્રવ્યવહારની નકલ રેકૉર્ડ પર લેવાની રહે છે. તેથી, તારીખ ૮.૨.૨૦૧૭ ના આ હુકમના અનુસંધાને, જ્યારે હવે સામાવાળા નંબર ૩ એ વાદગ્રસ્ત હુકમ મુજબ કલમ ૯૩ હેઠળ આગળ વધવાનું નથી, ત્યારે આ દલીલ અસ્તિત્વમાં રહેતી નથી.

૧૫. આવી રજૂઆત પછી પણ, અરજદાર દ્વારા એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે જે દિવસે વાદગ્રસ્ત હુકમ કરવામાં આવ્યો હતો, તે દિવસે જ્યારે સામાવાળા નંબર ૩ ફર્સ્ટ ઇન્ફોર્મેશન રિપોર્ટ નંબર ૧-૧૮/૨૦૧૪ માં ફરિયાદી હોવાના નાતે અરજદાર વિરુદ્ધ કલમ ૯૩ હેઠળ આગળ વધી શકે નહીં, તેથી વાદગ્રસ્ત હુકમને રદ કરવો જોઈએ. મને આ રજૂઆતમાં પણ કોઈ વજૂદ જણાતું નથી, તે સાદા કારણોસર કે અધિકારી બદલાવા અને અરજદારની રજૂઆત સિવાય, એ બાબતને નકારી શકાય નહીં કે આપણી સમક્ષનો કેસ એવો નથી જેમાં સામાવાળા નંબર ૩, જેઓ હવે તપાસના પ્રભારી નથી, તેમણે પોતાની ફરિયાદ મુજબ આઈ.પી.સી. હેઠળનો ગુનો કરવા માટે કોને શિક્ષા કરવી જોઈએ તે નિષ્કર્ષ પર પહોંચવા માટે બાબતની તપાસ કરવાની હોય, પરંતુ તેમનું ક્ષેત્રાધિકાર તદ્દન અલગ છે એટલે કે સોસાયટીના લાભાર્થે સદર નુકસાન માટે કોણ જવાબદાર છે અને તે કોની પાસેથી વસૂલ કરી શકાય તે ચકાસવાનું છે. તેથી, આ એક એવો કેસ છે, જે વારંવાર દલીલ કરવામાં આવી છે કે ફરિયાદી

પોતે પોતાના કેસનો તપાસનીશ અને ન્યાયાધીશ બની શકે નહીં. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે સામાવાળા નંબર ૩ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ ફરિયાદ સંબંધિત વ્યક્તિની ફોજદારી જવાબદારી માટે છે, જેમાં તપાસ સામાવાળા નંબર ૩ દ્વારા જાતે કરવાની નથી, પરંતુ તે આપણા કાયદા મુજબ તપાસ કરનાર એજન્સી એટલે કે પોલીસ ખાતા દ્વારા કરવામાં આવશે અને તેમનો કેસ પણ તપાસ અને પ્રોસિક્યુશન કરતી એજન્સી તરીકે પોલીસ ખાતા દ્વારા શરૂ કરવામાં આવશે અને આવી તપાસના આધારે નક્કી કરવાનો મુદ્દો પણ અલગ છે, કે શું ગુનેગારને આઈ.પી.સી. હેઠળ દર્શાવ્યા મુજબ દોષસ iddhi અને સજા આપીને શિક્ષા કરવી જોઈએ કે નહીં. તેથી, ફર્સ્ટ ઇન્ફોર્મેશન રિપોર્ટ નંબર ૧૮/૨૦૧૪ ના આધારે, કોઈ ઉચ્ચપાત થઈ છે કે નહીં અને જો એમ હોય તો, આવી ઉચ્ચપાત માટે કોણ જવાબદાર છે તે શોધીને તેને દોષિત ઠેરવવા માટે પોલીસ દ્વારા તપાસ કરવાની રહે છે.

૧૬. જ્યારે સદર અધિનિયમમાં, વાદગ્રસ્ત હુકમના અનુસંધાને, સામાવાળા નંબર ૨ એ તપાસ કરવાની રહે છે કે સોસાયટીને નુકસાન કેવી રીતે થયું, કઈ હદ સુધી થયું અને કોના કારણે થયું અને તેને કેવી રીતે વસૂલ કરી શકાય. આથી, બંને તપાસ વચ્ચે મૂળભૂત તફાવત છે, અને તેથી, જ્યારે સામાવાળા નંબર ૨ એ મનઃસ્થિતિ (મેન્સ-રિયા) ની તપાસ કરવાની નથી અને ગુનેગારને શિક્ષા કરવી જોઈએ કે નહીં તે સક્ષમ ફોજદારી અદાલત દ્વારા નક્કી કરવાનું છે, અને આથી,

જ્યારે તેમણે માત્ર એ જ નક્કી કરવાનું છે કે ગેરઉપયોગ, અટકાયત, દુરુપયોગ અથવા વિશ્વાસઘાત અંગે ક્ષતિપૂર્તિ તરીકે નુકસાનની ભરપાઈ કેવી રીતે થઈ શકે, ત્યારે સામાવાળા નંબર ૨ ને તપાસ કરવાની અને ઉપર જણાવ્યા મુજબ નુકસાનની ક્ષતિપૂર્તિ કેવી રીતે કરવી તે નક્કી કરવાની મંજૂરી આપતો વાદ્યસ્ત હુકમ કાયદાની દ્રષ્ટિએ અયોગ્ય હોઈ શકે નહીં.

૧૭. જ્યાં સુધી સદર અધિનિયમ હેઠળની કાર્યવાહીમાં માહિતીના સ્ત્રોતનો સંબંધ છે, વાસ્તવમાં તે ઓડિટ રિપોર્ટ અને કલમ ૯૩ હેઠળ પરિકલ્પિત અન્ય અહેવાલોના સ્વરૂપમાં છે, જ્યારે ફોજદારી કાર્યવાહી માટે તપાસ કરવા માટેની માહિતીનો સ્ત્રોત, સક્ષમ અધિકારી દ્વારા એફ.આઈ.આર. હોઈ શકે છે, જેણે તેની વૈધાનિક ફરજના ભાગરૂપે ફરિયાદ દાખલ કરવાની રહે છે.

૧૮. આ તબક્કે, સદર અધિનિયમની કલમ ૯૩ ની જોગવાઈને યાદ કરવી યોગ્ય રહેશે, જે આ મુજબ વંચાય છે:

“કલમ ૯૩: કસૂરવાર, પ્રવર્તકો વગેરે સામે નુકસાનની આકારવાની રજિસ્ટ્રારની સત્તા:—

જ્યાં, કલમ ૮૪ હેઠળના ઓડિટ દરમિયાન કે તેના પરિણામે, અથવા કલમ ૮૪ ની ઉપ-કલમ (૮) હેઠળની તપાસ દરમિયાન, અથવા કલમ ૮૬ હેઠળની તપાસ અથવા કલમ ૮૭ કે કલમ ૮૮ હેઠળની તપાસ, અથવા મંડળીના વિસર્જન દરમિયાન, ઓડિટર દ્વારા અથવા કલમ ૮૬ હેઠળ તપાસ કરવા માટે અધિકૃત વ્યક્તિ દ્વારા, અથવા કલમ ૮૪, ૮૭ કે ૮૮ ની ઉપ-કલમ (૮) હેઠળ ચોપડાઓની તપાસ કરવા માટે અધિકૃત વ્યક્તિ દ્વારા અથવા

કલમ ૧૧૦ હેઠળના લિક્વિડેટર દ્વારા રજૂ કરવામાં આવેલા અહેવાલના આધારે રજિસ્ટ્રારને ખાતરી થાય કે, મંડળીની સ્થાપના અથવા વહીવટમાં ભાગ લેનાર કોઈપણ વ્યક્તિએ અથવા મંડળીના કોઈપણ મૃત, અથવા ભૂતપૂર્વ અથવા વર્તમાન અધિકારીએ, આવા ઓડિટ, તપાસ, વિસર્જનના હુકમની તારીખથી અગાઉના પાંચ વર્ષના સમયગાળા દરમિયાન, મંડળીના નાણાં અથવા મિલકતનો ગેરઉપયોગ કર્યો છે અથવા રાખી મૂક્યા છે, અથવા તેના માટે જવાબદાર કે ઉત્તરદાયી બન્યા છે, અથવા મંડળીના સંબંધમાં દુરુપયોગ અથવા વિશ્વાસઘાતના દોષી ઠર્યા છે, તો રજિસ્ટ્રાર અથવા તેમણે તે અર્થે અધિકૃત કરેલ વ્યક્તિ આખી વ્યક્તિ કે વ્યક્તિઓના વર્તનની તપાસ કરી શકશે અને આખી વ્યક્તિ કે વ્યક્તિઓ સામે આરોપો ઘડ્યા પછી, અને સંબંધિત વ્યક્તિને અને મૃત વ્યક્તિના કિસ્સામાં તેની એસ્ટેટ વારસામાં મેળવનાર તેના પ્રતિનિધિને આરોપોનો જવાબ આપવાની વાજબી તક આપ્યા પછી, રજિસ્ટ્રાર અથવા આ કલમ હેઠળ અધિકૃત વ્યક્તિ નક્કી કરે તેવા વ્યાજના દરે વ્યાજ સાથે નાણાં અથવા મિલકત કે તેનો કોઈ ભાગ પરત કરવાનો અથવા પુનઃસ્થાપિત કરવાનો, અથવા ગેરઉપયોગ, અટકાયત, દુરુપયોગ અથવા વિશ્વાસઘાતના સંદર્ભમાં વળતર તરીકે મંડળીની અસ્કયામતોમાં પોતે નક્કી કરે તેટલી રકમનું યોગદાન આપવાનો હુકમ કરી શકશે.

(૧) રજિસ્ટ્રાર અથવા આ ઉપ-કલમ (૧) હેઠળ અધિકૃત વ્યક્તિ આ કલમ હેઠળ કોઈ હુકમ કરતી વખતે, આવી તપાસના ખર્ચ અથવા તેના કોઈપણ ભાગની ચુકવણી માટે જોગવાઈ કરી શકશે, જે તેમને યોગ્ય લાગે, અને તેઓ નિર્દેશ આપી શકશે કે આવો ખર્ચ અથવા તેનો કોઈ ભાગ જે વ્યક્તિ સામે હુકમ જારી કરવામાં આવ્યો છે તેની પાસેથી વસૂલ કરવામાં આવશે.

(૨) આ કલમ લાગુ પડશે, છતાં પણ કે એવું કૃત્ય હોય જેના માટે સંબંધિત વ્યક્તિ ફોજદારી રીતે જવાબદાર હોઈ શકે."

૧૯. કલમ ૯૩ ની ઉપરોક્ત જોગવાઈનું માત્ર વાંચન જ સ્પષ્ટ કરે છે કે રજિસ્ટ્રાર એટલે કે સામાવાળા નંબર ૨ અથવા તેમણે તે અર્થે અધિકૃત કરેલ વ્યક્તિ,

ઓડિટ, તપાસ અથવા વિસર્જનના હુકમની તારીખથી અગાઉના પાંચ વર્ષના સમયગાળા દરમિયાન આવી વ્યક્તિ કે વ્યક્તિઓના વર્તનની તપાસ કરી શકશે, જેમણે મંડળીના સંસ્થાપન અથવા વહીવટમાં ભાગ લીધો હોય અથવા મંડળીના કોઈપણ મૃત અથવા ભૂતપૂર્વ અથવા વર્તમાન અધિકારી હોય, જેથી એ ચકાસી શકાય કે આ વ્યક્તિએ મંડળીના નાણાં અથવા મિલકતનો ગેરઉપયોગ કર્યો છે કે રાખી મૂક્યા છે અથવા તેના માટે જવાબદાર કે ઉત્તરદાયી બન્યા છે અથવા મંડળીના સંબંધમાં દુરુપયોગ કે વિશ્વાસઘાતના દોષી ઠર્યા છે કે નહીં. જ્યાં સુધી ઓડિટ, તપાસ અથવા વિસર્જનના હુકમનો સંબંધ છે, ત્યાં કલમો ૮૪, ૮૬, ૮૭ અને ૮૮ નો ઉલ્લેખ છે કારણ કે આ તમામ પ્રાથમિક માહિતી અથવા પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ પુરાવા આવા કોઈપણ દસ્તાવેજમાં ઉપલબ્ધ હશે. કલમ ૯૩ ની ઉપ-કલમ (૧) મૂળભૂત રીતે ૪ ભાગોમાં છે, જેમાંથી બે ભાગો ઉપર જણાવ્યા મુજબ છે, જેના દ્વારા આપણે રજિસ્ટ્રારની પોતાની મેળે અથવા અધિકૃત વ્યક્તિ દ્વારા તપાસ શરૂ કરવાની સત્તા અને આવી કોઈપણ તપાસ શરૂ કરતા પહેલાની મૂળભૂત જરૂરિયાત પર પહોંચ્યા છીએ. જ્યાં સુધી બાકીના બે ભાગોનો સંબંધ છે, કલમ ચોક્કસપણે જોગવાઈ કરે છે કે આવી તપાસ શરૂ કરતી વખતે, તપાસ અધિકારીએ આવી વ્યક્તિ સામે આરોપો ઘડવાના રહેશે અને સંબંધિત વ્યક્તિને આરોપોનો જવાબ આપવાની વાજબી તક આપ્યા પછી, તેને (આવી વ્યક્તિને) આ કલમ હેઠળ નક્કી કરે તેવા વ્યાજના દરે વ્યાજ સાથે નાણાં અથવા મિલકત કે તેનો કોઈ ભાગ પરત કરવાનો અથવા પુનઃસ્થાપિત

કરવાનો, અથવા ગેરઉપયોગ, અટકાયત, દુરુપયોગ અથવા વિશ્વાસઘાતના સંદર્ભમાં વળતર તરીકે મંડળીની અસ્કયામતોમાં પોતે નક્કી કરે તેટલી રકમનું યોગદાન આપવાનો હુકમ કરવાનો રહેશે.

૨૦. તેથી, કારણ દર્શાવ નોટિસના આ તબક્કે અને કલમ ૯૩ હેઠળનો હુકમ શા માટે ન કરવો જોઈએ તે અંગેનો ખુલાસો આપવા માટે સદર અરજદારને વાજબી તક પૂરી પાડીને બોલાવવામાં આવેલ હોય ત્યારે સામાવાળા નંબર ૨ દ્વારા કરવામાં આવેલ સદર હુકમ ગેરકાયદેસર કે મનસ્વી છે તેમ કહી શકાય નહીં અને સામાવાળા નંબર ૨ દ્વારા સામાવાળા નંબર ૩ ને અધિકૃત કરવામાં આવેલ હોય ત્યારે તેમાં કોઈ ગેરરીતિ નથી. જ્યાં સુધી સદર સત્તાધિકારીનો સંબંધ છે, કાયદાનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત તદ્દન સ્પષ્ટ છે કે સદર સત્તાધિકારી કોઈપણ સમયે બદલી શકાય છે, અને તેથી, હવે, જ્યારે રેકૉર્ડ પર એ સ્પષ્ટ છે કે, તારીખ ૮.૨.૨૦૧૭ ના હુકમથી આવી સત્તાધિકારી બદલવામાં આવેલ છે, જેની નકલ રેકૉર્ડ પર લેવામાં આવી છે, અને તેના દ્વારા, હવે જ્યારે સામાવાળા નંબર ૩ એ સદર અધિનિયમની કલમ ૯૩ હેઠળ આગળ વધવાનું નથી, ત્યારે સદર અરજદાર પાસે આવા કારણોના આધારે આ અરજીમાં પોતાની તરફેણમાં કોઈ રાહત મેળવવા માટે કોઈ ગ્રાઉન્ડ ઉપલબ્ધ નથી.

૨૧. તેવી જ રીતે, ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ, જ્યારે ઓડિટ રિપોર્ટ, ઇન્કવાયરી રિપોર્ટ અને ઇન્સ્પેક્શન રિપોર્ટ જેવા વિવિધ સ્વરૂપોમાં પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ પુરાવા ઉપલબ્ધ હોય, જેનો ઉલ્લેખ હવે પછી કરવામાં આવ્યો છે, ત્યારે કલમ ૯૩ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં કોઈ ગેરરીતિ કે ગેરકાયદેસરતા નથી, અને તેથી વાદગ્રસ્ત હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનું કોઈ કારણ નથી.

૨૨. વિદ્વાન મદદનીશ એડવોકેટ જનરલ શ્રી જાનીએ આ જ ખ્યાલ રજૂ કર્યો છે, પરંતુ અલગ દ્રષ્ટિકોણથી અને આવી રજૂઆતમાં વજૂદ છે, જ્યારે એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે જ્યાં સુધી કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઓના વહીવટ અને વહીવટી પ્રવૃત્તિઓનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી વાસ્તવમાં સદર અધિનિયમ પોતે જ એક સંપૂર્ણ સંહિતા છે, અને તેથી, વ્યવહારમાં, કલમ ૯૩ હેઠળની કાર્યવાહી અમુક અંશે સિવિલ કોર્ટ સમક્ષની કાર્યવાહી જેવી છે જ્યાં બંને પક્ષોએ કેસ સાબિત કરવાનો હોય છે અને ત્યારબાદ, રજિસ્ટ્રાર અથવા અધિકૃત વ્યક્તિ તરીકેના સક્ષમ સત્તાધિકારીએ એ નક્કી કરવાનું હોય છે કે જો મંડળીના કોઈ નાણાં કે મિલકતનો ગેરઉપયોગ અને અટકાયત થઈ હોય, તો મંડળીના સંદર્ભમાં કોણ દેવાદાર અથવા ઉત્તરદાયી છે અથવા દુરુપયોગ કે વિશ્વાસઘાત માટે દોષી છે અને આવા મુદ્દાઓ પર નિષ્કર્ષ પર આવ્યા પછી, આવા પક્ષકારોને વાજબી તક આપ્યા પછી, આવી રકમ નક્કી કરવાનો હુકમ થશે અને કિસ્સા મુજબ ગેરઉપયોગ, અટકાયત, દુરુપયોગ અથવા વિશ્વાસઘાતના સંદર્ભમાં વળતર

તરીકે વ્યાજ સાથે નાણાં અથવા મિલકત અથવા તેનો કોઈ ભાગ પરત કરવાનો અથવા પુનઃસ્થાપિત કરવાનો અથવા વળતરના રૂપમાં મંડળીની અસ્કયામતોમાં આવી રકમનું યોગદાન આપવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવશે. તેથી, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આ અરજી અત્યંત અકાળ છે કારણ કે તે માત્ર કારણ દર્શાવ નોટિસ અને કલમ ૯૩ હેઠળની કાર્યવાહી શરૂ કરવાના તબક્કે છે જેમાં સદર અરજદાર રજિસ્ટ્રાર સમક્ષ પોતાનો કેસ રજૂ કરવા માટે સ્વતંત્ર છે જેથી તેઓ પોતે દેવાદાર કે ઉત્તરદાયી નથી અને તેમણે મંડળીના કોઈ નાણાં કે મિલકત રાખી મૂક્યા નથી અથવા તેઓ કોઈ દુરુપયોગ માટે દોષી નથી અથવા મંડળીના સંદર્ભમાં તેમના દ્વારા કોઈ વિશ્વાસઘાત કરવામાં આવ્યો નથી તે સાબિત કરી શકે.

૨૩. એ વાતને નકારી શકાય નહીં કે વિવિધ ઓડિટ, તપાસ અને નિરીક્ષણ અહેવાલોના વિવિધ સ્ત્રોતોમાંથી એવી માહિતી પ્રાપ્ત થઈ છે કે પ્રશ્ન હેઠળની સોસાયટીને આશરે રૂ. ૧,૦૦૦ કરોડથી વધુનું ભારે નાણાકીય નુકસાન થયું છે, જેમાંથી હાલના કેસમાં મુદ્દાઓ માત્ર રૂ. ૪૨ કરોડ સંબંધિત જ છે અને સદર અરજદાર સંબંધિત સમયગાળા દરમિયાન આવી સોસાયટીના પ્રમુખ હતા, અને તેથી, સોસાયટીના ભોગે તેને વિવિધ વિવાદોમાં ઢસડવાને બદલે, સદર અરજદારે વૈધાનિક સત્તાધિકારીઓને સોસાયટીને થયેલ આવા ભારે નુકસાન માટેના વાસ્તવિક ગુનેગારોને શોધવામાં મદદ કરવી જરૂરી છે. આથી, કાયદા

અનુસાર નિરીક્ષણ, ઓડિટ, તપાસ અને અન્ય કાર્યવાહી ટાળવા માટે જો સદર અરજદાર સક્ષમ વૈધાનિક સત્તાધિકારીઓની તમામ પ્રવૃત્તિઓને તમામ સંભવિત કારણોસર પડકારતા હોય, તો પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ એવું માનવાને કારણ છે કે તેઓ કદાચ આવી ગેરરીતિઓમાં સામેલ છે, જેના પરિણામે સોસાયટીને ભારે નાણાકીય નુકસાન થયું છે. તેથી, કારણ દર્શાવ નોટિસ અને કાયદા મુજબ કાર્યવાહી શરૂ કરવાના આવા પ્રારંભિક તબક્કે, જ્યાં સુધી રેકૉર્ડ પર સંપૂર્ણ મનસ્વીતા, વિકૃતિ અથવા ખરાબ દાનત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી તેમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનું કોઈ કારણ નથી.

૨૪. જ્યારે સદર અરજદાર સામાવાળાઓના ક્ષેષપૂર્ણ વલણ વિશે ફરિયાદ કરી રહ્યા હોય, ત્યારે આવી કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઓના કેટલાક મૂળભૂત સિદ્ધાંતોને યાદ કરવા યોગ્ય રહેશે.

૨૫. સહકારનો અર્થ છે સહકારી સિદ્ધાંતો દ્વારા સામાન્ય ધ્યેય પ્રાપ્ત કરવા માટે સાથે મળીને જીવવું, વિચારવું અને કામ કરવું. પરિણામે, સહકારી સિદ્ધાંતો દ્વારા જે હેતુઓ માટે તેની રચના કરવામાં આવી છે તે સિદ્ધ કરવા માટે લોકો દ્વારા સાથે મળીને કામ કરવા માટે રચાયેલા કોઈપણ સંગઠનને કો-ઓપરેટિવ સોસાયટી કહેવામાં આવે છે. સહકારનો ખ્યાલ એક અથવા વધુ સામાન્ય આર્થિક જરૂરિયાતો ધરાવતા વ્યક્તિઓના સમૂહની પરિકલ્પના કરે છે, જેઓ સ્વેચ્છાએ

તેમના માનવ અને ભૌતિક બંને સંસાધનોને એકત્ર કરવા અને 'દરેક બધા માટે અને બધા દરેક માટે' ના સિદ્ધાંત દ્વારા માર્ગદર્શિત લોકશાહી ઢબે સંચાલિત સાહસ દ્વારા પરસ્પર લાભ માટે તેનો ઉપયોગ કરવા સંમત થાય છે. કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઓની અનિવાર્ય બાબતો એ છે કે (૧) સહકાર એ સંગઠનનું એક સ્વૈચ્છિક સ્વરૂપ છે (૨) તે સમાનતાના ધોરણે સંગઠિત માનવોનું મંડળ છે (૩) તેનો ઉદ્દેશ્ય તેના સભ્યોના આર્થિક હિતોનો છે. કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઓની અનિવાર્ય બાબતો આ પ્રમાણે છે: (૧) સહકાર એ એક સાહસ છે (૨) તે ઉપયોગકર્તાઓનું મંડળ છે (૩) તે લોકશાહીના નિયમો લાગુ કરે છે અને (૪) તેનો હેતુ (એ) તેના પોતાના સભ્યો અને (બી) સમગ્ર સમાજ બંનેની સેવા કરવાનો છે.

૨૬. એ અવિવાદિત હકીકત છે કે સદર અરજદાર એ સહકારી દૂધ ઉત્પાદક મંડળીઓનું સંઘ છે અને તે સદર અધિનિયમ દ્વારા શાસિત થાય છે, જે ભારતના સંવિધાનના રાજ્ય નીતિના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતોમાં પરિકલ્પિત સમાનતા, સામાજિક ન્યાય અને આર્થિક વિકાસના લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરવા માટે, કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઓને સ્વ-શાસિત લોકશાહી સંસ્થાઓ તરીકે સંગઠિત કરીને, રાજ્યમાં સહકારી ક્ષેત્રના વ્યવસ્થિત વિકાસ પ્રદાન કરવાના હેતુથી ઘડી કાઢવામાં આવેલ છે.

૨૭. એ પણ અવિવાદિત હકીકત છે કે સદર અરજદાર એક વ્યક્તિગત વ્યક્તિ છે, જોકે તેઓ સોસાયટીની ચૂંટાયેલી સમિતિના પ્રમુખ તરીકે વડા હતા, પરંતુ સોસાયટીનું સંચાલન ચૂંટાયેલી સમિતિ દ્વારા કરવાનું હોય છે, જેણે તેના સભ્યોના લાભ માટે કામ કરવાનું હોય છે, કોઈ વ્યક્તિગત કે વ્યક્તિઓ અથવા વ્યક્તિઓના જૂથના હિત માટે નહીં. એ પણ અવિવાદિત હકીકત છે કે આવી કો-ઓપરેટિવ સોસાયટીઓના આવા હિતોનું રક્ષણ કરવાના હેતુ માટે, સદર અધિનિયમ ચૂંટાયેલી સમિતિ પર કેટલાક અંકુશો અને નિયંત્રણો પ્રદાન કરે છે અને આવી જોગવાઈઓ અસંવિધાનિક ન હોવાથી, સદર અધિનિયમ દ્વારા બનાવવામાં આવેલ સત્તાધિકારીઓ પાસે કાયદા અને નિયમો અનુસાર કાર્ય કરવાની પૂરતી સત્તાઓ છે જેથી એ સુનિશ્ચિત કરી શકાય કે સહકારી પ્રવૃત્તિઓનો મૂળભૂત ખ્યાલ અને હેતુ નિષ્ફળ ન જાય અથવા ટેકાદારોની માત્ર બહુમતીના આધારે વ્યક્તિઓના જૂથ દ્વારા તેનો દુરુપયોગ ન થાય, કારણ કે આખરે સોસાયટી સભ્યોના ભલા માટે છે, કોઈ જૂથના લાભ માટે નહીં.

૨૮. ઇન્ડિયન રેલ્વે કન્સ્ટ્રક્શન કંપની લિમિટેડ વિ. અજય કુમાર [(૨૦૦૩) ૪ એસસીસી ૫૭૯] ના કેસમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું કે બદનક્ષી કે ખરાબ દાનત (મલાફાઈડ) સાબિત કરવાનો બોજ તે વ્યક્તિ પર ખૂબ જ ભારે હોય છે જે તેનો આક્ષેપ કરે છે. દુરાશયના આક્ષેપો સાબિત કરવા કરતાં સરળતાથી કરવામાં આવે છે, અને આવા આક્ષેપોની ગંભીરતા વધુ ઉચ્ચ કક્ષાની

વિશ્વસનીયતાના પુરાવાની માંગ કરે છે, તેમ સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું. એ સિદ્ધાંત નિર્દેશિત કરવામાં આવ્યો હતો કે અદાલતે પક્ષકાર દ્વારા તેની સમક્ષ રજૂ કરાયેલા અસમર્થ હકીકતો પરથી શંકાસ્પદ નિષ્કર્ષ કાઢવામાં ધીમા રહેવું જોઈએ, ખાસ કરીને જ્યારે વહીવટમાં ઉચ્ચ જવાબદારી ધરાવતા અધિકારીના હુકમ સામે આવા ગંભીર આક્ષેપો કરવામાં આવ્યા હોય.

૨૯. મુથા એસોસિએટ્સ વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય [(૨૦૧૩) ૧૪ એસસીસી ૩૦૪] ના કેસમાં, એ.પી.એમ.સી. દ્વારા રિટ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી જેમાં તત્કાલીન મંત્રી પર જ્ઞેષપૂર્ણ દાનતનો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ અદાલતે શોધી કાઢ્યું કે મંત્રી દ્વારા લેવાયેલ નિર્ણય ડેવલપર અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા કેવી રીતે પ્રભાવિત થયો હતો તેની ચોક્કસ વિગતો કે માહિતી વિનાનો હતો. વડી અદાલતે ઠેરવ્યું કે મંત્રીની કાર્યવાહી નિલ્ડરના પ્રભાવ હેઠળ હતી, અને હુકમ કાયદાની દ્રષ્ટિએ ટકી શકે તેમ ન હોવાના સાદા કારણસર જ્ઞેષપૂર્ણ દાનત ગણાવી હતી. સર્વોચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું કે વડી અદાલત દ્વારા ગણાવવામાં આવેલા સંજોગો ગમે તેવા હોય, તે મંત્રીએ અપ્રસ્તુત વિચારણાથી કામ કર્યું હોવાની ભારે શંકા ઊભી કરી શકે છે, પરંતુ શંકા, ગમે તેટલી મજબૂત હોય, તે જ્ઞેષપૂર્ણ દાનતના આક્ષેપનો પુરાવો બની શકતી નથી.

૩૦. સર્વોચ્ચ અદાલતે કાઉન્સિલની એ દલીલને સમર્થન આપતાં નીચે મુજબના અવલોકનો કર્યા હતા કે બંધારણીય સત્તાધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલ હુકમ કાયદાકીય રીતે ટકી શકે તેમ ન હોવાની માત્ર હકીકતનો અર્થ એ નથી કે સદર હુકમ ઋષપૂર્ણ દાનતથી કરાયેલ હતો, અને ઠેરવ્યું કે: "કાયદામાં 'હકીકતમાં ઋષ' (મેલિસ ઇન ફેક્ટ) અથવા સામાન્ય બોલચાલમાં જેને મલાફાઇડ કહેવાય છે તેની રજૂઆત અને પુરાવા અંગેનો કાયદો આ અદાલતના ચુકાદાઓની શ્રેણી દ્વારા સુસ્થાપિત થયેલ છે. ચુકાદાઓ વ્યાપકપણે 'હકીકતમાં ઋષ' સૂચવતા આક્ષેપોને ચોક્કસ હોવા અને જરૂરી વિગતો દ્વારા સમર્થિત હોવાની જરૂરિયાતને સ્વીકારે છે. તેથી સમીક્ષા હેઠળની કાર્યવાહી ઋષપૂર્ણ દાનતથી કરવામાં આવી હતી તે અસરના અસ્પષ્ટ અને સામાન્ય કથનો પૂરતા રહેશે નહીં. એટલો જ સુસ્થાપિત સિદ્ધાંત એ છે કે પડકારવામાં આવેલી કાર્યવાહી ખરેખર ઋષપૂર્ણ હતી તે સ્થાપિત કરવાનો બોજ આક્ષેપ કરનાર વ્યક્તિ પર ભારે રહે છે; જે પ્રકૃતિમાં અર્ધ-ફોજદારી ગણાય છે અને જે વ્યક્તિ ઋષપૂર્વક કાર્ય કરતી સાબિત થાય તેના માટે પ્રતિકૂળ પરિણામો લાવી શકે છે. વાસ્તવમાં એવું પૂર્વધારણા છે કે જાહેર સત્તાધિકારીએ શુદ્ધ બુદ્ધિથી અને સદ્ભાવનાથી કામ કર્યું છે." (પેરા ૪૨) ૭.૩ જ્યારે ઉપરોક્ત સિદ્ધાંતોના પ્રકાશમાં પ્લીડિંગ્સ અને ઋષપૂર્ણ દાનતના ગ્રાઉન્ડની તપાસ કરવામાં આવે છે, ત્યારે આ બાબતે કેસ માત્ર અસ્પષ્ટ રીતે રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી પરંતુ તે હકીકતો અને કથનોથી ઘણો દૂર છે જેના આધારે વાદગ્રસ્ત કાર્યવાહીના સંદર્ભમાં ઋષ બતાવી શકાય.

માત્ર એવું કહેવું કે "રાજકીય પરિદ્રશ્યમાં પરિવર્તન આવ્યું છે અને શાસક પક્ષ અરજદારને ઉપપ્રમુખ પદેથી હટાવવા માટે દબાણ કરી રહ્યો છે અને માર્કેટ કમિટીની સત્તા પાછી મેળવવા માંગે છે" તે હાથ ધરવામાં આવેલ કવાયત જ્ઞેષપૂર્ણ છે તે બંધારણ કરવા અને નિષ્કર્ષ કાઢવા માટે પૂરતો આક્ષેપ નથી. કે પેરા ૩.૧૦ ના કથનો કે અધિકારીને સ્ટાફની રોજગારી અંગે તપાસ સોંપવામાં આવી હતી અને તેમણે હોદ્દેદારો વિરુદ્ધ એકતરફી અહેવાલ આપ્યો હતો, તે પોતે જ કાર્યવાહી જ્ઞેષપૂર્ણ હોવાનો સૂચક નથી.

૩૧. કોઈપણ કાર્યવાહીને જ્ઞેષપૂર્ણ ગણવા અથવા ગણવા માટે કાયદાના ચોક્કસ પરિમાણો છે જેમ કે ઉપર જોઈ શકાય છે. અરજદારના અસ્પષ્ટ અને પાયાવિહોણા દંતકથનો હકીકતમાં જ્ઞેષ કે દુરાશય સ્થાપિત કરી શકતા નથી અને સદર દલીલ સંપૂર્ણપણે નિષ્ફળ જાય છે.

૩૨. કાયદાકીય રીતે ટકી શકે તેવું અન્ય કશું ના હોય તો રાજકીય દબાણ કે રાજકીય હેતુ એ જરાય સારી દલીલ ન હોઈ શકે. ન તો તે પોતે જ્ઞેષપૂર્ણ દાનતની અરજીમાં ઉમેરો કરે છે. સત્તાના ગલિયારા હંમેશા રાજકીય પ્રવૃત્તિઓથી ગુંજતા હોય છે, કારણ કે; તેઓ સત્તાના ગલિયારા છે. ત્યાંથી દરેક ગુંજન અને દરેક રાજકીય ચાલ કાયદાની અદાલત અને રિટ અદાલત દ્વારા હસ્તક્ષેપનો વિષય બનતી નથી, અલબત્ત, સિવાય કે કાર્યવાહી, નિર્ણય કે વર્તન કોઈ વૈધાનિક

જોગવાઈનું ઉદ્ધંધન કરતું હોય, કાયદાને નિષ્ફળ બનાવતું હોય અથવા કોઈ ઉચ્ચ કાયદાકીય સિદ્ધાંત કે બંધારણીય અમલીકરણને સુરક્ષિત અને સુરક્ષિત કરવા માટે હસ્તક્ષેપ જરૂરી હોય. દરેક રાજકીય દાવપેચ, જ્યાં સુધી તે કાયદાના ઉદ્ધંધન સમાન ન હોય ત્યાં સુધી, કાયદાની અદાલતમાં કોઈ ગ્રાઉન્ડ નથી.

૩૩. જોકે એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે વાદગ્રસ્ત હુકમમાં સદર અધિનિયમની કલમ ૮૩ હેઠળ જરૂરી મુજબ કોઈ પણ ઓડિટ, તપાસ કે નિરીક્ષણના અહેવાલનો ઉલ્લેખ નથી અને તે જાહેર કરવામાં આવ્યો નથી, વિદ્વાન મદદનીશ એડવોકેટ જનરલ શ્રી જાનીએ નિર્દેશ કર્યો છે કે વાસ્તવમાં, સરકારી ઓડિટર, મહેસાણાની કચેરી દ્વારા તારીખ ૧૩.૬.૨૦૧૩ નો ઓડિટ રિપોર્ટ, જે સંઘના મેનેજિંગ ડિરેક્ટરને મોકલી આપવામાં આવેલ છે, તેમાં સ્પષ્ટપણે બહાર આવ્યું છે કે મંજૂર પ્રક્રિયાને અનુસર્યા વિના બજાર ભાવ કરતાં વધુ દરે ખાંડ ખરીદવામાં ગેરરીતિ થઈ છે, જેના પરિણામે સોસાયટીને રૂ. ૧૭,૨૬,૫૦,૪૨૯/- નું ભારે નુકસાન થયું છે. તેવી જ રીતે પશુ આહારના કાચા માલના સ્ટોક ગુમ થવાના મુદ્દા માટે, ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ પરીખ શાહ એન્ડ એસોસિએટ્સ દ્વારા તારીખ ૩.૪.૨૦૧૫ ના ભૌતિક ચકાસણી અહેવાલમાં એવો ખુલાસો થયો છે કે જાગુદણ પશુ આહાર કારખાનાના કાચા માલનો સંબંધ છે ત્યાં સુધી રેકૉર્ડ પરના સ્ટોક કરતાં ઓછો સ્ટોક છે. અહેવાલ પુષ્ટિ કરે છે કે સદર

કારખાનામાં તારીખ ૨૫-૨૬.૩.૨૦૧૫ ના રોજ ભૌતિક ચકાસણી કરવામાં આવી હતી. તેથી, આવા કોઈપણ ગ્રાઉન્ડમાં કોઈ વજૂદ નથી.

૩૪. તેથી, એમ કહી શકાય નહીં કે સદર અધિનિયમની કલમ ૯૩ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવી એ ઓડિટ, તપાસ અથવા નિરીક્ષણના કોઈ પૂર્વ-જરૂરી અહેવાલ પર આધારિત નથી, કારણ કે સ્ટોકનો તફાવત, ચોક્કસપણે જાગૃદણ પશુ આહાર કારખાનાના સ્ટોકના ભૌતિક નિરીક્ષણ અહેવાલ પર આધારિત છે. આથી, એમ કહી શકાય નહીં કે કલમ ૯૩ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવાનો નિષ્કર્ષ કોઈપણ ઓડિટ રિપોર્ટ પર આધારિત નથી.

૩૫. જ્યાં સુધી સદર અરજદાર સામે ઉચ્ચપાત અંગેના આક્ષેપનો સંબંધ છે, એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અરજદારે ફરિયાદ રદ કરવા માટે અરજી દાખલ કરી દીધી છે, જે પડતર છે, અને તેથી, અરજદાર દ્વારા કોઈ ઉચ્ચપાત કરવામાં આવી છે તેવું ધારી શકાય નહીં. આવી રજૂઆતના સમર્થનમાં, અરજદાર ચાર્ટર્ડ એકાઉન્ટન્ટ હરીશ એસ. કંસારા દ્વારા આપવામાં આવેલા ઓડિટ રિપોર્ટના શિઙ્ચુલ પર પણ આધાર રાખી રહ્યા છે, જેનો વાદગ્રસ્ત હુકમમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે અને જેમાં (અરજી સાથેનું પાનું ૧૨૬) સી.એ. એ પણ ખુલાસો કર્યો છે કે કોઈ ઉચ્ચપાત થઈ નથી, અને તેથી, ઉચ્ચપાત કરનાર વ્યક્તિનું નામ જાહેર કરવાનું લાગુ પડતું નથી અને જ્યારે કોઈ ઉચ્ચપાત થઈ નથી, ત્યારે ઉચ્ચપાતની

તારીખ અને સમય, ઉચ્ચપાતની રકમ, ઉચ્ચપાતના નાણાંની વસૂલાતની વિગતો, ઉચ્ચપાત ન થયેલા નાણાંની વિગતો, ઉચ્ચપાત સાબિત કરવા માટેના દસ્તાવેજો વગેરે અંગે કોઈ તારણ નથી. જોકે, એ તદ્દન સ્પષ્ટ અને દીવા જેવું છે કે ઓડિટરે એ નક્કી કરવાનું હોતું નથી કે તે ઉચ્ચપાત છે કે દુરુપયોગ કે અન્ય કોઈ ગેરરીતિ છે કે નહીં, પરંતુ ઓડિટરે ફક્ત એ જ નક્કી કરવાનું હોય છે કે હિસાબો યોગ્ય છે કે નહીં અને હિસાબોમાં કોઈ ગેરરીતિ છે કે નહીં, પરંતુ આવી ગેરરીતિ ઉચ્ચપાત કે દુરુપયોગ સમાન છે કે નહીં, તે માત્ર વૈધાનિક તપાસ અધિકારીઓ દ્વારા જ નક્કી કરી શકાય છે.

૩૬. આશ્ચર્યજનક રીતે, જોકે અન્ય કેસોની વિગતો સામાન્ય રીતે રજૂ કરવામાં આવતી નથી, પ્લીડિંગ્સમાં અથવા દલીલો દરમિયાન તેના સંદર્ભ વિના, મારી પાસે તાજેતરમાં જ નિર્ણિત સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૬૦૮૯/૨૦૧૭ માં કરવામાં આવેલી દલીલોને યાદ કરવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ નથી, જેમાં ઓડિટ ટાળવા માટે એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ઓડિટર હિસાબોની ચકાસણી કરવા સિવાય અન્ય કોઈ પાસા જોઈ શકે નહીં, જ્યારે આ કેસમાં, અરજદાર ઓડિટરના અવલોકન પર આધાર રાખી રહ્યા છે, જે તેમની તરફેણમાં છે કે કોઈ ઉચ્ચપાત થઈ નથી. તેથી, આવી રજૂઆતમાં પણ કોઈ વજૂદ નથી.

૩૭. એવું જણાય છે કે ડ્રાફ્ટ સુધારા દ્વારા, અરજદારે મહારાષ્ટ્રના દુષ્કાળગ્રસ્ત વિસ્તારોમાં પશુ આહારના પુરવઠા અંગેની ગેરરીતિ માટેની એફ.આઈ.આર. અંગેનો જ મુદ્દો બાકીના બે મુદ્દાઓ માટે ઉપસ્થિત કર્યો છે અને દલીલ કરી છે એટલે કે પ્રત્યક્ષ કબ્જામાં રહેલા પશુ આહારના સ્ટોકનું નુકસાન અને ઊંચા ભાવે ખાંડની ખરીદી, એવી દલીલ કરતાં કે જ્યારે આવી તમામ કહેવાતી અને કથિત ગેરરીતિઓ માટે એફ.આઈ.આર. દાખલ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે કલમ ૯૩ હેઠળ વધુ તપાસ માટે કોઈ અવકાશ નથી. જોકે, ઉપર આપેલ ચર્ચા સ્પષ્ટ કરે છે કે બંને કાર્યવાહી ચોક્કસપણે એકસાથે ચાલુ રહી શકે છે. એ સ્પષ્ટ અને દીવા જેવું છે કે એફ.આઈ.આર. ના અનુસંધાને હાથ ધરાયેલી કાર્યવાહી ફોજદારી કાર્યવાહી છે અને તે સુસ્થાપિત કાયદાકીય સ્થિતિ છે કે ફોજદારી તેમજ સિવિલ કાર્યવાહી એકસાથે ચાલુ રહી શકે છે. એ સ્પષ્ટ છે કે હાલની કાર્યવાહી સિવિલ પ્રકૃતિની છે જ્યારે તે રોકડમાં અથવા વળતરના સ્વરૂપમાં નુકસાન વસૂલ કરવાની જોગવાઈ કરે છે, અને તેથી, આવી રજૂઆતમાં પણ કોઈ વજૂદ નથી.

૩૮. રેકૉર્ડની ચકાસણી સ્પષ્ટપણે પુષ્ટિ કરે છે કે કલમ ૯૩ હેઠળ વાદગ્રસ્ત હુકમ કરતા પહેલા, જ્યારે કારણ દર્શાવ નોટિસ ઇશ્યૂ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે અરજદારે સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલિકેશન નંબર ૧૨૨૫૭/૨૦૧૬ દાખલ કરીને કારણ દર્શાવ નોટિસને પણ પડકારી હતી, જે તારીખ ૨૧.૭.૨૦૧૬ ના સકારણ હુકમ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

૩૯. જ્યાં સુધી આવી સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૧૨૨૫૭/૨૦૧૬ ના સંદર્ભમાં વિદ્વાન મદદનીશ એડવોકેટ જનરલ શ્રી જાનીની રજૂઆતનો સંબંધ છે અને એ અસરની છે કે આવી સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશનમાં થયેલા હુકમના અનુસંધાને, હાલની અરજી ટકી શકે તેમ નથી, મને માત્ર તે ગ્રાઉન્ડ પર અરજી ફગાવી દેવાનું કોઈ કારણ કે વજૂદ જણાતું નથી, તે સાદા કારણસર કે તારીખ ૨૧.૭.૨૦૧૬ ના ચુકાદામાં, અદાલતે અરજદાર દ્વારા ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલા આ મુદ્દા સાથે વ્યવહાર કર્યો હતો કે સામાવાળાઓએ શરૂઆતમાં અરજદાર દ્વારા ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલા પ્રારંભિક વાંધાઓનો સકારણ હુકમ કરીને નિર્ણય કરવો જોઈએ અને ત્યારબાદ જ તમામ મુદ્દાઓનો નિર્ણય કરવો જોઈએ. જોકે, કો-ઓર્ડિનેટ બેન્ચે આવી અરજ ફગાવી દેતી વખતે પુષ્ટિ કરી હતી કે તેણે બંનેમાંથી કોઈ પણ પક્ષના કેસના ગુણદોષ પર વિચાર કર્યો નથી અને અરજદારની તમામ દલીલો સત્તાધિકારીઓ સમક્ષ ઉપસ્થિત કરવા માટે ખુલ્લી રહેશે. તેથી, જોકે ગુણદોષ પર અરજીમાં કોઈ વજૂદ નથી, તેમ છતાં તેને ફગાવી દેવાનું કારણ વિદ્વાન મદદનીશ એડવોકેટ જનરલ શ્રી જાની દ્વારા રજૂ કર્યા મુજબ રેસ જુડિકાટા પર આધારિત નથી.

૪૦. જો આપણે વાદગ્રસ્ત હુકમો અને તારીખ ૫.૧૦.૨૦૧૫ ના ઓડિટ રિપોર્ટની ચકાસણી કરીએ, તો એ સ્પષ્ટ થાય છે કે સ્પેશિયલ ઓડિટરે રજિસ્ટ્રારને સોસાયટીમાં થયેલા દુષ્કૃત્યો અને ગેરરીતિઓ વિશે પહેલેથી જ વાકેફ

કર્યા છે, તેમજ સી.એ. હરીશ એસ. કંસારાનો ઓડિટ રિપોર્ટ પણ એવી અવલોકન સાથે આવી ગેરરીતિઓની પુષ્ટિ કરે છે કે કલમ ૮૬ અને ૯૩ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાય છે. તેથી, અરજદાર સદર અહેવાલની માત્ર અમુક લીટીઓ પર આધાર રાખી શકે નહીં કે ઉચ્ચપાત અંગે કોઈ પુરાવા નથી અને તેથી, આગળની કોઈ કાર્યવાહી શરૂ કરી શકાય નહીં. જો અરજદાર ઉચ્ચપાતની ગેરહાજરી અંગેના અવલોકન પર અને સદર અવલોકન સિવાય આધાર રાખતા હોય, તો સમગ્ર અહેવાલ સ્વીકારવો પડશે, જે એ પણ પુષ્ટિ કરે છે કે કલમ ૮૬ અને ૯૩ હેઠળ કાર્યવાહી જરૂરી છે.

૪૧. એ વાત પર ભાર મૂકવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે ચોક્કસ સમયે અરજદાર પ્રમુખ ન હતા, પરંતુ કસ્ટોડિયન સોસાયટીનો ચાર્જ સંભાળતા હતા. જો એમ હોય, તો અરજદારે ચિંતા કરવાની જરૂર નથી અને તેઓ સંબંધિત તારીખો પરના ચાર્જની વિગતો દર્શાવી શકે છે જ્યારે કથિત ગેરરીતિ થઈ હોય જેના પરિણામે સોસાયટીને નુકસાન થયું હોય અને તેના દ્વારા, જો એમ સાબિત થઈ શકે કે ત્યાં ઉચ્ચપાત થઈ છે. જોકે, ઉચ્ચપાત અંગેના પુરાવા ધ્યાને લીધા વિના, કલમ ૯૩ ની જોગવાઈ તદ્દન સ્પષ્ટ છે કે ભંડોળના ગેરઉપયોગ અથવા સોસાયટીના ભંડોળને રાખી મૂકવાના કિસ્સામાં પણ અથવા તો દુરુપયોગ કે વિશ્વાસઘાત માટે પણ કાર્યવાહી કરી શકાય છે. રેકૉર્ડ સાગર દાણ માટે ગની બેગ્સની ખરીદી જેવી અન્ય કેટલીક ગેરરીતિઓ વિશે પણ દર્શાવે છે. જોકે,

હાલમાં, જ્યારે વાદગ્રસ્ત હુકમ ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ માત્ર ત્રણ મુદ્દાઓ પૂરતો મર્યાદિત છે, ત્યારે અન્ય ગેરરીતિઓ માટે વધુ ચર્ચાની જરૂર નથી.

૪૨. આથી, જોકે તથ્યાત્મક વિગતો તદ્દન સ્પષ્ટ છે અને તે અરજદારની વિરુદ્ધમાં હોવા છતાં, એવી દલીલ કરવામાં આવે છે કે કલમ ૮૮ હેઠળ કોઈ નિરીક્ષણ ન હોવાથી, કલમ ૯૩ હેઠળ તપાસ અને કાર્યવાહી થઈ શકે નહીં અને સોસાયટીને થયેલ નુકસાન મહત્વનું નથી જ્યારે સી.એ. એ પુષ્ટિ કરી છે કે કોઈ ઉચ્ચપાત થઈ નથી અને પશુ આહારની ઉચ્ચપાત થઈ નથી પરંતુ મહારાષ્ટ્રમાં જરૂરિયાતમંદ લોકોને પૂરો પાડવામાં આવ્યો છે. જોકે, આવી કોઈ પણ દલીલમાં કોઈ વજૂદ નથી, કારણ કે ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ, આ ચોક્કસ મુદ્દાઓ કલમ ૯૩ હેઠળ સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા નક્કી કરવાના રહે છે અને આવી રિટ અરજીઓમાં નહીં.

૪૩. અરજદાર દ્વારા એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે કારણ દર્શાવ નોટિસના જવાબમાં અરજદાર દ્વારા ઉપસ્થિત કરવામાં આવેલા વાંધાઓને ધ્યાને લેવામાં આવ્યા નથી. રેકૉર્ડ દર્શાવે છે કે અગાઉની અરજી ફગાવી દીધા પછી, અરજદારે વિગતવાર જવાબ દાખલ કર્યો છે, પરંતુ તેમનો આગ્રહ અને સમજણ એ છે કે આગળ વધતા પહેલા, પ્રારંભિક મુદ્દો પહેલા નક્કી કરવાની જરૂર છે.

જોકે, કાયદા હેઠળ આવી કોઈ જરૂરિયાત નથી અને તેથી, આવી રજૂઆતમાં કોઈ વજૂદ નથી.

જજ. આથી, જોકે ઉપર ચર્ચા કર્યા મુજબ તથ્યાત્મક વિગતો તદ્દન સ્પષ્ટ છે કે અરજીમાં કોઈ વજૂદ નથી, છતાં પક્ષકારો કેટલાક ચુકાદાઓ પર આધાર રાખી રહ્યા હોય, તેમણે અરજદારને કોઈપણ રીતે મદદ કરે છે કે કેમ તે ચકાસવા માટે તેનો ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે. અરજદાર તરફે વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી મિહિર જે. ઠાકોર નીચે મુજબના બે ચુકાદાઓ પર આધાર રાખી રહ્યા છે:—

(એ) મેસર્સ સિમેન્સ લિમિટેડ વિ. મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય વચ્ચેનો એ.આઈ.આર. ૨૦૦૬ એસ.સી.ડબલ્યુ. ૬૩૮૦;

(બી) ઓરિક્સ ફિશરીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય વચ્ચેનો એ.આઈ.આર. ૨૦૧૦ એસ.સી.ડબલ્યુ. ૭૧૦૫.

૨૦.૧ સિમેન્સ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, મુદ્દો કારણ દર્શાવ નોટિસના તબક્કે રિટ અરજી ગ્રાહ્ય રાખવાના વડી અદાલતના ક્ષેત્રાધિકાર સંદર્ભે હતો જ્યારે ભારતના માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠેરવ્યું હતું કે સામાન્ય રીતે રિટ અદાલત કારણ દર્શાવ નોટિસને પડકારતી રિટ અરજી ગ્રાહ્ય રાખવામાં તેના વિવેકાધીન ક્ષેત્રાધિકારનો ઉપયોગ કરી શકતી નથી સિવાય કે તે ક્ષેત્રાધિકાર વિનાની હોય, પરંતુ જ્યારે પૂર્વ-ગ્રહણી પીડાઈને કારણ દર્શાવ નોટિસ જારી

કરવામાં આવે ત્યારે રિટ અરજી ટકી શકે તેવી હોય છે. જોકે, પૂર્વ-ગ્રહ અંગેના કોઈ ચોક્કસ પુરાવાના અભાવે, તેનાથી વિપરીત નિર્ણયનો પ્રથમ ભાગ કે સામાન્ય રીતે વિવેકાધીન ક્ષેત્રાધિકારનો ઉપયોગ કરી શકાય નહીં, તે મહત્વપૂર્ણ અને અસરકારક રહેશે. જોકે માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે રિટ અરજી ગ્રાહ્ય રાખવાનું નક્કી કર્યું છે, પરંતુ તે તેના એવા અવલોકનના કારણે હતું કે સત્તાધિકારીએ તેની સમક્ષના અપીલકર્તાની જવાબદારી અંગે પહેલેથી જ અભિપ્રાય ઘડી લીધો હતો; જ્યારે, હાલના કેસમાં, સત્તાધિકારીએ માત્ર કારણ દર્શાવ નોટિસ જારી કરી નથી, પરંતુ તક આપી છે અને અરજદાર દેવાદાર, ઉત્તરદાયી કે જવાબદાર છે તેવું નક્કી કર્યું નથી, પરંતુ પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ પુરાવા આવી પરિસ્થિતિ જાહેર કરે છે, અને તેથી, કારણ દર્શાવ નોટિસમાં પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ પુરાવાનો ખુલાસો કરવો તેને પૂર્વ-ગ્રહ ગણી શકાય નહીં.

૨૦.૨ જ્યારે, ઓરિક્સ ફિશરીઝ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં, ભારતના માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે ઠેરવ્યું છે કે મૂળ હુકમમાં કારણોની ગેરહાજરીને અપીલના હુકમમાં કારણો જાહેર કરીને ભરપાઈ કરી શકાય નહીં, અને તેથી, કારણ દર્શાવ નોટિસને રદ કરી હતી જ્યારે એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે સામાવાળા દ્વારા પક્ષપાત હોવાના પુરાવા છે. જોકે હાલના કેસમાં પણ એવી દલીલ કરી શકાય કે સામાવાળાઓ અરજદાર સામે એક પછી એક કાર્યવાહી શરૂ કરી રહ્યા છે, અને તેથી, તેઓ પક્ષપાતી છે અને જોકે તે એક

આકર્ષક રજૂઆત અને દલીલ જણાઈ શકે છે, પરંતુ વાસ્તવિકતા એ રહે છે કે અરજદાર સામે અસંખ્ય પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ પુરાવા છે, અને તેથી, જો કોઈ વ્યક્તિ વારંવાર ગેરરીતિઓમાં સામેલ થાય, તો તેની સામે અલગ-અલગ કાર્યવાહી થઈ શકે છે, અને તેથી, આવી અલગ-અલગ કાર્યવાહીને પૂર્વ-ગ્રહ ગણી શકાય નહીં. શું કોઈ ટેવો ગુનેગાર એમ કહી શકે કે જો તે વારંવાર ગુનો કરે તો પણ તેની સામે અલગ કેસમાં આરોપ મૂકી શકાય નહીં અને પ્રોસિક્યુશન કરી શકાય નહીં કારણ કે તે તેની સામે પૂર્વ-ગ્રહ સમાન બનશે? એ સુસ્થાપિત છે કે સામાન્ય રીતે કારણ દર્શાવ નોટિસ સામે કોઈ રિટ ટકતી નથી.

જપ. આ અદાલતની ડિવિઝન બેન્ચના પ્રવિણસિંહ દિલીપભાઈ વિ. ડિસ્ટ્રિક્ટ રજિસ્ટ્રાર અને અન્ય વચ્ચેના લેટર્સ પેટન્ટ અપીલ નંબર ૧૧૮૧/૨૦૨૨ માં તારીખ ૧૮.૧૧.૨૦૧૦ ના ચુકાદાને યાદ કરવો યોગ્ય રહેશે, જેણે સિંગલ જજ ના હુકમને બહાલ રાખતા, કલમ ૯૩ હેઠળના હુકમને બહાલ રાખતા અવલોકન કર્યું અને ઠેરવ્યું કે:-

“XXXXXX કલમ ૯૩ એ પ્રકરણ VIII માં સ્થાન ધરાવે છે જેનું શીર્ષક ઓડિટ, તપાસ, નિરીક્ષણ અને દેખરેખ છે. કલમ ૯૩ ની જોગવાઈઓ સ્પષ્ટપણે સભાસદ પાસેથી નુકસાની આકારવા અને વસૂલ કરવાનો હેતુ ધરાવે છે XXXXXX”

જક. તેથી, અરજીમાં એવું કોઈ વજૂદ નથી કે જેથી કોઈ વચગાળાની રાહત આપી શકાય અથવા આ તબક્કે અરજીને પ્રવેશાધીન કરી શકાય જ્યારે સદર

અધિનિયમની કલમ ૯૩ હેઠળની કાર્યવાહી હજુ શરૂ થવાની બાકી છે. તેથી, અરજી ફગાવી દેવાને પાત્ર છે.

૪૭. પૂર્વોક્ત કારણોસર, હાલની સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન ફગાવી દેવામાં આવે છે.

(એસ.જી. શાહ, ન્યાયમૂર્તિ)

વિશેષ હુકમ, તારીખ ૨૬.૪.૨૦૧૭

અરજદાર તરફથી વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી સી. પી. ચાંપાનેરી આ ચુકાદાના અમલ પર સ્ટે આપવા અરજ કરી રહ્યા છે, જેના દ્વારા અરજી ફગાવી દેવામાં આવી છે અને એવી રજૂઆત કરે છે કે તારીખ ૩૦.૦૧.૨૦૧૭ થી અરજદારની તરફેણમાં વચગાળાની રાહત મંજૂર કરવામાં આવેલ છે.

જોકે, આ અરજીમાં જ નોંધાયેલા કારણોસર મને આવી રજૂઆતમાં કોઈ વજૂદ જણાતું નથી, જે દર્શાવે છે કે, વાસ્તવમાં, સોસાયટીના પ્રમુખ તરીકે અરજદારની એ ફરજ છે કે તેઓ સોસાયટીને તેમના વહીવટ દરમિયાન થયેલ નુકસાન શોધી કાઢે અને તેની વસૂલાત કરવા વહીવટને મદદ કરે. એ બાબતને નકારી શકાય નહીં કે જ્યાં સુધી હાલની અરજીનો સંબંધ છે, આવી સોસાયટીને

૩. જરૂર કરોડનું નુકસાન થયું છે અને એ પણ નકારી શકાય નહીં કે વાસ્તવમાં સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૬૦૮૯/૨૦૧૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ રૂ. ૭૧૭ કરોડનું ભારે નુકસાન થયું છે, અને તેથી, કદાચ કુલ કૌભાંડ રૂ. ૧૦૦૦ કરોડની આસપાસ હોઈ શકે છે.

ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, વચગાળાની રાહત એક દિવસ માટે પણ લંબાવી શકાય નહીં. તેથી, અરજ ના મંજૂર કરવામાં આવે છે.

(એસ. જી. શાહ, ન્યાયમૂર્તી)

બિનોય

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.